

N:o 45.

Ank. till Riksd. kansli den 27 mars 1903, kl. 12 midd.

Utlåtande, i anledning af väckt motion angående inlösningspriset å till statsverket hembjudna frälseräntor m. m.

(I. A.)

I en inom Andra Kammaren väckt, till statsutskottets förberedande behandling hänvisad motion (n:o 6) har herr *J. Bengtsson* i Bjernalt, förutom den i utskottets utlåtande n:o 44 omförmälda hemställan i fråga om förlängd tid för inlösande af skattefrälseräntor, föreslagit, att Riksdagen måtte för sin del besluta, dels att de frälseräntor, hvilka det jämlikt gällande författningar åläge statsverket att inlösa, skulle, sedan deras värde efter det vid tiden för räntornas hembud till statsverket senast fastställda årsmarkegångspris med tillagd forsellönsersättning af 8 öre kubikfoten för råg och korn och 6 öre kubikfoten för hafre blifvit kapitaliseradt efter fyra för hundra, inlösas med det sålunda erhållna kapitalbelopp.

I kungl. förordningen den 11 september 1885 angående inlösen af skattefrälseräntor, kronotionde, som innehafves under enskild eganderätt, samt arbets- och hofveriskyldighet till skattesåld kronoegendom stadgas, enligt hvad motionären jämväl erinrat, att de räntor å skattefrälsehemman, hvilka genom köp, byte eller gäfvä kommit från kronan i enskild persons eller verks, menighets eller inrättnings ägo och icke blifvit med jordäganderätten förenade, må, i mån som vederbörande ägare därom framställa anbud och sedan deras värde efter medeltalet

af 1874—1883 årens markegångspris med tillagd forsellönsersättning af 8 öre kubikfoten för råg och korn och 6 öre kubikfoten för hafre blifvit kapitaliseradt efter fyra för hundra, med det sålunda erhållna kapitalbeloppet för statsverkets räkning inlösas.

Tiden, inom hvilken ägare af dylika räntor ägde hembjuda dessa till inlösen, och som till en början var bestämd till ett år från nämnda förordnings datum, har sedermera, på sätt motionären vidare anfört, gång efter annan utsträckts och är nu genom kungl. förordningen den 11 maj 1900 bestämd till utgången af år 1903.

På grund af dessa författningar hade, enligt hvad motionären uppgifvit, öfver 1,000 frälseräntor blifvit för statsverkets räkning inlösta. Men ännu återstode särskildt inom Halland en mängd frälseräntor af beskaffenhet att kunna inlösas, och för hvilka statsverket jämlikt kungl. kungörelsen den 3 februari 1888 och lagen den 2 december 1892 vore skyldig att betala räntegifvaren ersättning, hvilken från och med år 1904 skulle utgå med räntans fulla belopp.

Anledningen till att räntetagarne ej begagnade sig af rätten att få dessa räntor inlösta vore i många fall, enligt motionärens mening, att det numera ej ställde sig ekonomiskt fördelaktigt att till statsverket afstå frälseränta mot den i 1885 års förordning stadgade ersättning.

För att styrka detta påstående hade motionären låtit verkställa undersökning rörande inlösningspriset af den nu till Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg utgående frälseräntan af hemmanet Tjerby n:o 1 om ett mantal i Grimetons socken, Himble härad, Hallands län, och framginge af en vid motionen fogad, utaf kungl. kammarsarkivet verkställd uträkning, att denna frälseränta enligt de i 1885 års författning bestämda grunder för inlösen betingade ett inlösningspris af kr. 3,892: 25, hvilken summa efter 4 procent gäfve en ränta af kr. 155: 69, samt att frälseräntan enligt 1902 års markegångspris utginge med ett belopp af kr. 165: 98. Ägaren af nämnda frälseränta kunde således icke hafva något intresse af att låta statsverket inlösa densamma. Vore däremot räntans inlösningspris bestämdt till dess värde efter 1902 års markegångspris, kapitaliseradt efter 4 procent, skulle priset utgöra kr. 4,149: 50, och syntes denna summa, hvilken efter 4 procent afkastade kr. 165: 98, just utgöra räntans verkliga värde i närvarande stund.

En ändring i 1885 års författning därhän, att inlösningspriset för frälseräntor bestämdes efter räntans värde efter det vid tiden för räntans hembud till statsverket senast fastställda årsmarkegångspris, kapitaliseradt efter 4 procent, skulle enligt motionärens förmenande leda därhän, att en mängd enligt gällande författning inlösbara, men ej till inlösen hem-

bjudna räntor komme att erbjudas staten till inlösen. Med den växling, som årsmarkegångsprisen förete, skulle visserligen detta leda till att under år med höga markegångspris ett större antal hembud skulle ske än under år med lägre, men syntes ej detta utgöra något principiellt hinder för bifall till nämnda ändring i 1885 års författning.

Då statsverket dessutom från och med år 1904 årligen skulle betala frälseräntegifvarne full ersättning för dylika räntor, utgående efter den växlande årsmarkegången, borde det äfven från denna synpunkt vara för statsverket angeläget, att så många frälseräntor som möjligt försvunne, d. v. s. blefve inlösta.

Den i 1885 års beslut om inlösen af skattefrälseräntorna inrymda föreskrift om att värdet å dem skulle beräknas efter medeltalet af 1874—1883 årens markegångspris med tillagd forsellönersättning, torde visserligen hafva varit af dåvarande förhållanden betingad, särskildt med hänsyn till att tiden för anmälan om sådan inlösen då bestämdes till ett år efter förordningens utfärdande. Sedan numera den sålunda bestämda anmälningstiden blifvit genom särskilda beslut utsträckt och senast faststälts till innevarande års utgång, synes giltigt skäl icke förefinnas för att kvarblifva vid ett inlösningspris, som hänförs sig till prisförhållanden under en tioårsperiod, hvilken nästan helt och hållet ligger bortom de närmaste tjugu åren. Till norm för bestämmande af ifrågavarande räntors värde synes därför böra tagas markegångspriset för en tid, som ligger inlösnings tiden närmare än den nu föreskrifna. Att, på sätt motionären föreslagit, bestämma detta värde efter det vid tiden för räntornas hembud till statsverket senast fastställda årsmarkegångspris, vill utskottet dock icke tillstyrka utan anser, att fortfarande såsom hittills ett tioårigt medelmarkegångspris bör läggas till grund för nämnda beräkning. Och synes den senast tilländagångna tioårsperioden, omfattande åren 1893—1902, lämpligen böra utsättas såsom den tid, hvars medelmarkegångspris bör ligga till grund för beräkningen af värdet å de skattefrälseräntor, som hädanefter komma att inlösas af statsverket. Därest, på sätt utskottet i särskildt utlåtande föreslår, anmälningstiden för skattefrälseräntors inlösen kommer att ytterligare utsträckas, skulle en åtgärd i nu angifvet syfte vinna ökad betydelse och måhända, i enlighet med hvad motionären framhållit, bidraga till ett utsträckt anlitande af ifrågavarande väg för dessa räntors upphörande.

På grund af hvad sålunda blifvit anfördt, får utskottet hemställa,

att Riksdagen, med anledning af herr J. Bengtssons ofvannämnda motion i hvad den afser förevarande ämne, må besluta, att värdet å sådana frälseräntor, som enligt kungl. förordningen den 11 september 1885 härefter komma att af statsverket inlösas, skall bestämmas till det kapitalbelopp, som erhålles genom att räntorna efter medeltalet af 1893—1902 årens markegångspris med tillagd forsellönsersättning af 8 öre kubikfoten för råg och korn och 6 öre kubikfoten för hafre kapitaliseras efter fyra för hundra, samt att Riksdagen må i skrifvelse till Kungl. Maj:t anmäla detta beslut.

Stockholm den 27 mars 1903.

På statsutskottets vägnar:

CHR. LUNDEBERG.
